

УДК 338.28

СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ДЕРЖАВНОЇ ЦІЛЬОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ

Крикун О.О., к. е. н.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

В статті розглядаються перспективи розвитку інноваційної діяльності в контексті глобальної постіндустріальної економіки. Особлива увага наділяється обсягу фінансування розвитку інноваційної інфраструктури на різних рівнях державного, місцевого та інших органів управління.

Ключові слова: Державна цільова програма, інноваційна діяльність, технологічні уклади, захист власного ринку, заходи.

Вступ. Показники стану інноваційної діяльності та використання її результатів у економіці України залишаються надзвичайно низькими, науково-технічні розробки та їх впровадження сьогодні – одна з найбільш нерегульованих сфер суспільного життя. Серед причин такого занепаду інтелектуального потенціалу слід назвати не тільки недостатній рівень фінансування, але й відсутність єдиної продуманої державної підтримки інноваційних процесів. Виявлення стримуючих та стимулюючих факторів інноваційного розвитку галузей і регіонів на стадіях індикативного стратегічного планування дозволяє перейти до стратегічної комплексної оцінки сталого розвитку країни за показниками Європейського Союзу та ООН. При цьому пріоритетами є наукоємні галузі, які можуть забезпечити приріст ВВП, енергоємність ВВП, структуру ВВП України в межах виконання прийнятих Кабінетом Міністрів України Державної цільової програми «Створення в Україні інноваційної інфраструктури» на 2009-2013 рр.

Постановка завдання. Затвердження інноваційної моделі розвитку – один з найважливіших системних факторів підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки та національної безпеки держави [1]. Це передбачає уточнення змісту самої функції стратегічного фінансування інноваційного розвитку на різних рівнях державного управління, що в теперішній час є дуже важливо і актуально.

Для України необхідно поставити важливе завдання – модернізація національного господарства і більш ефективного його включення у світову економіку. Тому метою даної статті є обґрунтування економічних процесів стратегічного фінансування по забезпеченню стійкого збалансованого інноваційного розвитку провідних галузей і регіонів.

Виклад основного матеріалу. Так, за випуском продукції 3-й технологічний уклад (технології промисловості будівельних матеріалів, чорної металургії, суднобудування, оброблення металу, легкої, деревообробної, целюлозно-паперової промисловості) в Україні сьогодні становить майже 58% виробництва, 4-й технологічний уклад (надпровідникові ациліятори для швидко рентгенівських інтроскопів, томографів, дизометрів, біотехнології, фармацевтика, авіакосмічні технології) – 38% і лише 4% – 5-й технологічний уклад (медицина, авіа- і ракетокосмічні технології, телекомунікації, нанотехнології) [3]. За фінансуванням науково-технічних розробок ситуація така: майже 70% становить сьогодні 4-й, і лише 23% – 5-й технологічний уклад. За інноваційними витратами: 60% становить 4-й уклад і 30% – 3-й (тобто сумарно 90%), а 5-й уклад в інноваційних витратах становить лише 8,6%. Що стосується інвестицій, котрі, власне кажучи, визначають майбутнє на найближчі 10-15 рр., то іноді навіть до 75% інвестицій вкладається в 3-й технологічний уклад і відповідно лише 20% та 4,5% – у 4-й і 5-й технологічні уклади [2].

Як свідчать дані табл. 1, домінуючою серед галузей промисловості щодо інноваційної діяльності у 2008 р. є хімічна та нафтохімічна промисловість – 24,3% і машинобудування – 24,4%. Це галузі, що мають бути лідерами інновацій, а спостерігається, що за період з 2005 р. вони значно втратили свої позиції.

У 1999 р. в машинобудуванні 27,2% підприємств займалися інноваційною діяльністю, хоча це був рік, коли в Україні була серйозна фінансова криза, і машинобудування не мало такої динаміки зростання як, наприклад, у 2000 р. Разом з тим підприємства самостійно знаходили кошти для інноваційної діяльності. У хімічній та нафтохімічній промисловості в 1999 р. таких підприємств було 27,7%, а в металургії – аж 31,8%.

Таблиця 1.

Інноваційна діяльність в Україні у 1999-2008 рр. [4]

Показники	1999	2000	2005	2006	2007	2008
Кількість промислових підприємств, що займалися інноваційною діяльністю	1808	1705	1193	1118	1472	1359
Питома вага промислових підприємств, що займалися інноваційною діяльністю, %	18,1	18,0	11,9	11,2	14,2	13,0
у тому числі: у машинобудуванні	27,2	27,7	22,0	20,2	23,3	24,4
у чорній металургії	31,8	29,7	18,4	20,2	17,0	15,4
у хімічній та нафтохімічній промисловості	27,7	22,4	13,3	12,9	15,0	24,3
Обсяг виконаних наукових та науково-технічних робіт, млн. грн.	1578,2	1978,4	4818,6	5354,6	6700,7	8538,9
агальна сума витрат, млн. грн..	1175,7	1760,1	5751,6	6160,0	10850,	11994,

Сфера інноваційної діяльності охоплює велику кількість організацій, що включаються в інноваційний процес на різних його стадіях і виконують певні функції: генерування нових ідей, формування концепції новації, її матеріалізація у певному продукті, розроблення практичних способів її використання, виробництво новинки і виведення її на ринок. Ці процеси відбуваються завдяки їх фінансуванню. Чим перспективнішою є інновація, тим активніше на неї реагують потенційні інвестори і тим швидше вона знаходить практичне застосування.

На сьогодні «підприємців нової формації вирощують» в Україні та надають суб'єктам підприємництва інформаційні, консалтингові, маркетингові, тренінгові та інші види послуг 440 бізнес-центри країни (табл. 2).

Таблиця 2.

Інноваційна інфраструктура підтримки підприємництва в Україні та її регіонах (одиниць)

Адміністративно - територіальні одиниці	Бізнес-центри		Бізнес-інкубатори		Лізингові компанії		Фонди підтримки підприємництва	
	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007
АР Крим	18	18	5	5	4	4	4	6
Вінницька	8	8	3	3	8	8	9	9
Волинська	6	6	3	3	5	6	6	11
Дніпропетровська	14	16	1	2	12	14	2	2
Донецька	12	21	2	2	6	30	6	7
Житомирська	6	7	0	0	1	10	2	2
Закарпатська	4	4	1	1	0	1	9	9
Запорізька	8	5	3	3	0	3	4	3
Івано-Франківська	18	18	1	1	2	2	1	4
Київська	7	8	4	4	11	11	13	13
Кіровоградська	22	22	1	1	2	2	6	6
Луганська	26	25	3	4	4	3	10	11
Львівська	34	34	4	4	5	5	20	20
Миколаївська	16	16	4	4	8	8	4	4
Одеська	10	10	2	2	22	22	9	10
Полтавська	12	15	3	3	5	10	21	15
Рівненська	2	2	3	3	2	2	2	2
Сумська	1	1	1	2	7	5	8	5
Тернопільська	7	7	2	2	2	2	2	2
Харківська	24	25	5	5	0	0	2	2
Херсонська	13	11	2	2	3	3	11	11
Хмельницька	5	5	3	3	4	4	2	3
Черкаська	3	4	0	0	4	6	2	2
Чернівецька	2	1	1	1	1	1	10	10
Чернігівська	5	3	1	1	1	2	2	3
м. Київ	138	144	11	11	179	246	35	63
м. Севастополь	0	4	1	0	7	0	2	1
Україна	421	440	70	72	305	410	204	236

*/ за даними обл-(міськ)держадміністрацій

продовження таблиці 2

Адміністративно – територіальні одиниці	Кредитні спілки		Страхові організації		Інформаційно-консультативні установи		Громадські об'єднання суб'єктів підприємництва		Інвестиційні та інноваційні фонди та компанії		Аудиторські компанії		Аудитори - приватні підприємці	
	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007
АР Крим	22	24			10	10	33	33	20	21	36	37	97	97
Вінницька	17	19	0	0	54	54	21	19	28	26	61	61	63	65
Волинська	19	18	0	0	8	10	12	13	6	6	62	62	57	59
Дніпропетровська	33	37	22	24	62	62	103	103	43	48	55	55	112	120
Донецька	62	65	23	23	208	245	96	96	50	56	325	357	46	46
Житомирська	10	9	0	0	5	152	26	27	10	11	97	66	106	87
Закарпатська	22	23	0	0	0	1	13	14	10	10	25	45	80	80
Запорізька	31	33	16	15	24	40	60	63	39	45	3	35	64	82
Івано-Франківська	23	25	4	4	3	3	17	18	7	6	24	24	51	51
Київська	15	15	6	7	2	2	33	31	35	34	67	67	93	93
Кіровоградська	21	21	0	0	1	1	13	13	6	7	58	58	46	46
Луганська	54	57	4	4	30	36	46	46	12	12	82	91	119	125
Львівська	38	39	6	6	14	15	49	53	33	37	92	92	48	48
Миколаївська	14	14	3	3	8	8	46	44	17	20	125	125	52	52
Одеська	37	42	20	18	119	119	65	69	34	37	72	0	0	45
Полтавська	22	22	5	5	0	47	41	41	33	33	0	223	0	0
Рівненська	13	13	3	4	3	3	27	29	7	7	11	11	45	45
Сумська	13	12	1	1	18	1	30	28	24	23	13	57	41	54
Тернопільська	27	28	2	1	1	1	12	13	2	3	24	24	12	12
Харківська	34	41	22	21	28	50	124	128	78	84	57	57	70	70
Херсонська	14	14	0	0	18	18	25	27	13	12	19	19	40	40
Хмельницька	22	23	0	0	4	4	16	19	6	6	32	32	106	106
Черкаська	49	53	2	2	10	10	26	27	25	24	60	60	66	66
Чернівецька	16	18	0	0	2	2	9	8	4	4	9	21	28	30
Чернігівська	21	19	2	2	9	9	19	19	8	10	2	1	12	26
м. Київ	97	99	263	298	1000	1666	561	587	207	221	462	1133	218	260
м. Севастополь	17	17	3	3	8	118	16	16	5	6	60	0	15	17
Україна	763	800	412	446	1649	2687	1539	1584	762	809	1933	2813	1687	1822

#/ за даними Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України; */ за даними обл.- (міськ)держадміністрацій

Кількість бізнес-центрів, новостворених у 2007 р., дорівнює 19 одиницям. Набір послуг в різних бізнес-центрах різний, а спектр їх коливається від потреб потенційних споживачів послуг кожного регіону.

Однією з альтернативних форм фінансового забезпечення суб'єктів малого підприємництва є послуги, що надають 410 лізингових центри. Впродовж звітнього року кількість їх виросла на 105 одиниць.

Збільшилась у 2007 р. кількість інвестиційних й інноваційних фондів і компаній, та досягає 809 одиниць.

За джерелом фінансування найбільший обсяг фінансування інноваційної діяльності в промисловості мають власні кошти підприємств, що у 2008 р. склав – 7264,0 млн. грн. (табл. 3).

За часів стабільності (2007-2008 рр.) спостерігається збільшення фінансування інноваційної діяльності, видача кредитів, інвестування вітчизняних і іноземних інвесторів, заощадження держбюджету. Але 2009 р. посягла криза, і тому необхідно поліпшити комерціалізацію державно-фінансованих наукових розробок та впроваджень.

Таблиця 3.

Розподіл обсягу фінансування інноваційної діяльності в промисловості України у 2000-2008 рр. [4]

Показник	(млн. грн.)					
	2000	2004	2005	2006	2007	2008
Фінансування — всього	1757,1	4534,6	5751,6	6160,0	10850,9	11994,2
у тому числі за рахунок: власних коштів	1399,3	3501,5	5045,4	5211,4	7999,6	7264,0
держбюджету	7,7	63,4	28,1	114,4	144,8	336,9
вітчизняних інвесторів	49,4	10,6	79,6	26,3	26,2	26,0
іноземних інвесторів	133,1	112,4	157,9	176,2	321,8	115,4
інших джерел	165,8	845,1	425,7	617,7	2351,2	4277,9

Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 14 травня 2008 р. №447 Про затвердження Державної цільової економічної програми «Створення в Україні інноваційної інфраструктури» на 2009-2013 рр., визначені прогнози обсяги та джерела фінансування (табл. 4).

Таблиця 4.

Прогнози обсяги та джерела фінансування інноваційної діяльності в Україні [1]

Джерела фінансування	Обсяг фінансування, млн. грн.	у тому числі за роками				
		2009	2010	2011	2012	2013
Державний бюджет	104,25	21,3	19,83	21,73	20,64	20,75
Місцеві бюджети	79,4	30,6	29,55	6,88	5,47	6,9
Інші джерела	96,7	6,94	31,58	17,38	19,4	21,4
Усього	280,35	58,84	80,96	45,99	45,51	49,05

Ці кошти будуть спрямовані на розвиток інноваційної інфраструктури для підтримки малого інноваційного бізнесу, створення розгалуженої інноваційної інфраструктури за участю ВНЗів та наукових установ, забезпечення систематичного навчання і підвищення кваліфікації працівників сфери інтелектуальної власності, трансферу технологій та інноваційної діяльності та ін. заходи.

Орієнтований обсяг необхідних для виконання Програми фінансових ресурсів становить близько 208,35 млн. грн., у тому числі за рахунок коштів державного бюджету – близько 104,25 млн. грн. Як видно з табл. 3, кошти розподілені пропорційно на весь період. Із місцевих бюджетів обсяг фінансування складає 79,4 млн. грн., що на перші два періоди досить високі обсяги, а в наступні три роки фінансування знизиться. Такий прогноз цілком справедливий і контролюючий на етапі впровадження і досягнення відповідного ефекту. Фінансування інноваційної діяльності з інших джерел сягає 96,7 млн. грн., і з кожним роком ці обсяги збільшуються, що підтверджується реалізацією інновацій з позитивним кінцевим результатом. Такий розподіл фінансування приближений до принципу Рамкових програм, і це забезпечить визначити пріоритети і напрямки дослідження, визначити правила і процедури виконання, загальні умови участі, запланований бюджет і розподіл бізнес-процесів на протязі впровадження і реалізації інновації.

Характеризуючи досить високі обсяги фінансування, на перший погляд, може ліквідувати своє відставання в інноваційній діяльності, особливо якщо виходити з того, що достатньо високі темпи зростання в середньорічному обчисленні мали місце, перш за все, в мережі вищих навчальних закладів, професорсько-викладацький склад якої має потужний науковий потенціал для запровадження інновацій в різних сферах економічної діяльності.

В цілому, передбачуваним результатом можуть стати якісно нові функції органів державного управління різних рівнів, що забезпечують формування базових стратегічних індикативних показників для координації управлінських дій самих господарюючих суб'єктів з органами

регіонального і державного управління по підвищенню наукоємності і зниженню енергоємності ВВП. Таким чином, пропонується істотно змінити функції, які прискорили б процес освоєння базових інновацій, а в майбутньому сформували інноваційну інфраструктуру і систему прямої економічної мотивації по підвищенню рейтингу України в системі міжнародних зіставлень з індексом інтегрального показника людського розвитку.

Висновки. Для того, щоб побудувати організаційно-економічний механізм управління інноваційною моделлю, необхідно виробити стратегію розвитку нових якісних споживчих ринків, які будуть формуватися у виробничих секторах та приносити вигоду науковцю-розробнику і виробнику. За таких умов виникає потреба захисту власного ринку від імпорتنих товарів, і це вимагає розробки детальної збалансованої економічної політики, а саме:

- постійно нарощувати вкладення в науково-технічну сферу, освіту, створення інститутів, лабораторій і наукових шкіл у різних сферах досліджень, і це стане основою для розвитку галузей і секторів економіки;

- необхідність модернізації української енергетики і транспорту, промислових і сільськогосподарських товарів, що теж можуть стати важливими ринками збуту для ресурсозберігаючих технологій;

- необхідна методика оцінки управління корпоративними правами з часткою власності прав держави, яка забезпечить ефективне управління основних учасників корпоративних відносин та вихід на світові ринки з новими товарами;

- розширення економічної активності в економіці банківської системи з метою стимулювання інноваційної діяльності підприємств, створити механізми державної участі у фінансуванні акціонерного капіталу інвестиційних фондів, що здійснюють фінансування інноваційних проектів та виробництв, впровадити механізми стимулювання імпорту сучасного технологічного обладнання;

- формування споживчого ринку високоякісних товарів для різних класів населення, а саме необхідна концептуальна модель, яка повинна базуватися на моніторингу та оцінці параметрів використання дохідної бази середнього класу.

Раціональна реалізація цих складових має забезпечити країні швидкий розвиток в процесі формування майбутньої довгої хвилі. Без сумніву, ця стратегія має спиратися на інноваційну модель, оскільки інновації передбачають не лише технічно і технологічно нові продукти, але й нові ринки, залучення і використання творчого потенціалу людства.

Література:

1. Постанова Кабінету Міністрів України Про затвердження Державної цільової економічної програми «Створення в Україні інноваційної інфраструктури» на 2009-2013 роки від 14. 05. 2008 року №447.

2. Геєць В.М. Інноваційні перспективи України/ В.М. Геєць, В.П. Семиноженко. – Харків: Константа, 2006. – 272 с.

3. Алушко С.М. Перехідна економіка: сучасна Україна: навч. посіб. / С.М. Алушко. – К.: Знання, 2006. – С. 136-181.

4. Статистичний щорічник України за 2007 рік // За ред. О.Г. Осауленка. – К.: ТОВ «Видавництво «Консультант»», 2008. – С. 111; 329; 332 - 333.

Аннотація

СТРАТЕГИЧЕСКИЕ ОРИЕНТИРЫ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ЦЕЛЕВОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ПРОГРАММЫ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ УКРАИНЫ

Крикун О.А., к.э.н.

Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина

В статье рассматриваются перспективы развития инновационной деятельности в контексте глобальной постиндустриальной экономики. Важное внимание уделяется объему финансирования инновационного развития на разных уровнях государственного, местного и других органов управления.

Ключевые слова: Государственная целевая программа, инновационная деятельность, технологические уклады, защита собственного рынка, мероприятия.

Summary

STRATEGIC GUIDEPPOSTS OF STATE TARGET ECONOMIC PROGRAM OF
DEVELOPMENT OF INNOVATIVE
INFRASTRUCTURE IN UKRAINE

Krikun O.O., Ph.D

V.N. Karazin Kharkiv National University

In the article the prospects of development of innovative activity in the context of the global post-industrial economy are examined. Significant attention is spared to the volume of financing of innovative development on different levels of state, local and other organs of management.

Key words: State target program, innovative activity, technological modes, defenses of domestic market, measures.

Надійшла до редакції 14.12.2009 р.

© Крикун О.О., 2010 р.